

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД

**“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

МАТЕРІАЛИ

**V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених
“КОНЦЕПТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА”**

(Одеса, 25-26 травня 2023 року)

Одеса -2023

УДК: 1:403:316.6(08)

К 65 Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства //
Матеріали V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» (Одеса, 25-26 травня 2023 р.) 175 с.

Рецензенти:

Єременко Олександр Михайлович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»

Пальчинська Мар'яна Вікторівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та лінгводидактики Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку

Збірник матеріалів V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» вміщує матеріали, які досліджують соціокультурні засади трансформацій ціннісної сфери життєдіяльності суспільства, аналізують соціокультурні трансформації молодіжного соціуму, показують соціокультурні трансформації освітнього середовища та розкривають проблемні моменти культури бізнесу в умовах соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства, а також розглядають синергетику як самоорганізаційну систему у суспільстві, що трансформується. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Поплавська Тетяна Миколаївна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського»

ОСВІТА ЯК ПРОЦЕС САМОЗДІЙСНЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

«Людина є те, що робить із себе сама»

Ж.-П. Сартр

Виклики сучасної ситуації ставлять усіх нас перед необхідністю розкриття внутрішнього потенціалу, позбавлення від застарілих догм, страхів і стереотипів для підготовки до можливостей, що відкриваються, до змін, що відбуваються не тільки в країні, але і всередині всіх нас. Дуже різко зросла потреба суспільства на активних, творчих і вільних особистостях, які виконують саме своє життєве призначення та здійснюють саме свою реальність.

Війна, політичні потрясіння, економічна нестабільність, культурологічні, ідеологічні та духовно-моральні зміни призвели до кризи людського існування: розгубленість, наростання тривоги, страх, «занедбаність у світ речей і людей» (М. Гайдеггер), невпевненість та приреченість стали викликами нашого щоденного життя.

Спочатку пандемія, а зараз військові дії на нашій території особливо гостро виявили нашу незахищеність, вразливість та крихкість буття. Всі ці проблеми, з якими стикається наш сучасник, сприяють занепаду людських сутнісних сил і можливостей духовного розвитку.

Кожен українець, на фронті чи в тилу, перебуває в ситуації гострого екзистенційного вибору: бути сильним і залученим, справжнім та вираженим, усвідомити та здобути свою особливість, виявити «мужність бути самим собою» (П.Тілліх), здійснити «проект» себе та свого життя або поринути у відчай і залежність, стати чужим собі та світу у невирішених протиріччях, сумнівах та безглуздості, страху та тривозі.

Очевидно, що визнання свободи, залучення, самоздійснення як даності цього життя, з одного боку, і вимушеності подолання життєвих викликів з іншого, породжують гуманітарні протиріччя, пов'язані з екзистенційним вибором способу буття та зміною типів соціальності.

Протиставлення життя і не-життя, самоздійснення та відчуження, утвердження та руйнування, смислів та безглуздості – протиріччя та протистояння, які людина змушена вирішити, тим самим подолати дихотомічність свого буття.

Новий час та нові можливості відкривають для людини можливість обирати, але людина не готова обирати. Вона не знає, як і що вибирати, не відчуває відповідальності за свій вибір, не вміє виявляти волю, приймати рішення та залишатися їм вірною. У цьому виявляється незрілість людини по відношенню до свободи та свого життя.

Екзистенційний вибір себе, свого здійснення відбувається тоді, коли людині у бутті стає важливим саме її буття (М. Гайдеггер).

Самоздійснення - це найважливіше вільне рішення людини, сильної і впевненої, яка володіє собою і може дійсно вільно розпоряджатися собою. Здійснена людина у своєму житті – це людина, яка чітко розуміє себе, живе обраними цінностями, що орієнтується на сенс, вміє бути відповідальною за свій вибір та життєвий шлях. Як бути такою? – фундаментальна людська проблема-виклик, проте допомогти їй у цьому виборі, у підготовці до вибору може і має бути освіта. Питання в тому – якою має бути ця освіта?

Освіта, як соціальний феномен, може і має стати базовою антропологічною можливістю екзистенційного вибору, який людина робить між заданістю соціального буття, його вимог та зобов'язань та життєвим виразом себе. Роблячи вибір, людина втілює себе у житті, і навіть здійснює себе як власний проект. Однак, роблячи вибір між екзистенційною свободою та імперативом у системі освіти, необхідно бути готовим до переживання самотності, подолання відчаю та внутрішнього вакууму, пов'язаного з неясними перспективами у професійній реалізації. Потрібно бути готовим до усвідомлення завдань та власного потенціалу на протипагу відчуженню та апатії, до усвідомлення дихотомічності події з іншими, до пошуку позитивних цінностей освіти.

Все це є значущим для прихильників гуманізації освіти та призводить до необхідності розробки концепції такої філософії освіти, центром якої є проблема самоздійснення людини. Пошук обґрунтування самоздійснення у процесі освіти як розширення можливостей людини має бути вихідним у цій концепції, що, своєю чергою, передбачає смислову наповненість освіти екзистенційними цінностями.

З погляду суб'єктивного вибору екзистенційні цінності освіти – це особливий вид інформації, що виражає внутрішню позицію, включеність у освіту, усвідомлення її значущості та сенсу. Саме екзистенційні цінності людського існування: свобода, відповідальність, совість, любов, творчість і унікальність, будучи домінантою свідомості та внутрішньою позицією людини, спрямовані на досягнення досконалого буття через наповнення життя значимістю та змістом. Осмислення та переживання людиною екзистенційних цінностей в освітній буттєвості стають втіленням екзистенційної наповненості освіти. У цьому випадку цінності освіти окремої людини стають фактором, що

дозволяє досліджувати як сферу індивідуальної освітньої буттєвості, так й ціннісний зміст освіти для покоління загалом.

Самчук Лариса Сергіївна – кандидат філософських наук, викладач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Університету Ушинського.

ФІЛОСОФІЯ СПОРТУ ТА ЇЇ МІСЦЕ В ТЕОРЕТИЧНІЙ СИСТЕМІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

На наш погляд, формування філософії спорту слід розглядати у рамках формування цілісного підходу до вивчення людини, що постав настільки актуальним з 60-х рр. ХХ ст. З початку ХХ ст. суб'єкт спортивної діяльності крок за кроком ставав об'єктом вивчення конкретних наук: фізіології, медицини, біомеханіки, педагогіки, психології, соціології. Але оскільки як компонентний склад, так і суспільний результат спортивної діяльності за своєю складністю виходять за межі гносеологічного потенціалу окремих наук, все очевиднішим стає необхідність інтеграції як між природничими науками, так і між науками суспільними. Вироблення методології та категоріального каркасу такої інтеграції є власною справою філософії.

Філософію спорту слід розглядати як вид рефлексії, що є однією з форм соціального життя, і в своєму потенціалі вона здатна охопити весь комплекс філософських проблем цієї сфери, проблем онтологічних, гносеологічних, аксіологічних, антропологічних та соціально-філософських. Розрізнені ідеї щодо соціально-педагогічного, морального та естетичного аспектів фізичного культури та тілесних практик, цінності спортивного суперництва виявляються в історії філософської думки.

Філософська рефлексія спорту спочатку оформилася на Заході – у США, Канаді та Німеччині. Слід зазначити, що не спорт став власним предметом дослідження, а фізичне виховання. Так, у 30-60-ті рр. ХХ ст. з'являються роботи на тему *філософія фізичного виховання* таких авторів, як Р. Вейман, Г. Слешер, П. Вайс, Е. Цейглер. У цих роботах увага була приділена визначенню предметної галузі нової дисципліни, уточненню понять та аналізу перспективних філософських підходів при дослідженні феноменів, пов'язаних зі спортом та фізичною активністю. Розглядалися питання соціально-педагогічного, методичного та гігієнічного характеру. Водночас спорт та гра, їх соціально-філософський аспект вивчаються культурними та соціальними антропологами (Й. Гейзінга, Х. Ортега-і-Гассет). Паралельно формується спортивна наука з досить широким предметним полем, в якому виявляються